

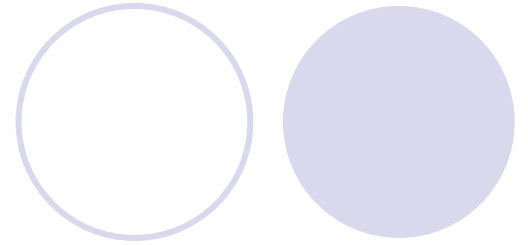

TYPOGRAFIE - ÚVOD

Typografie? Co to vlastně je?

- Typografie je nauka, která se po staletí zabývá úpravou tiskovin. Nejstarší pravidla, jak „ladně“ sestavovat knihy pocházejí z dob Gutenbergových.
- S příchodem počítačů se tato pravidla neztratila, ba naopak stala se záležitostí každého z nás.
- Náš rukopis skryje hodně typografických chyb, počítač však neschová nic.
- Chceme-li vytvářet alespoň trochu dobře vypadající texty, nezbyvá nám, než se alespoň se základními pravidly typografie seznámit a dodržovat je.

PÍSMO – RODINA PÍSMÁ

Všechny řezy jednoho typu písma.

Příklad:

- Times New Roman
- **Times New Roman**
- *Times New Roman*
- ***Times New Roman***

PÍSMO – VYZNAČOVÁNÍ

- nejlépe jiným řezem téže rodiny
  - kurzíva, polotučné, kapitálky
  - není vhodné tučné (technická literatura)
- prostrkáváním
  - neprostrkávat kurzívu
- nepoužívat podtrhávání
- nepoužívat **vyznačování** jiným písmem

PÍSMO – ŘEZ PÍSMÁ

Varianta písma, která se svou kresbou liší od základního písma.

- **běžné řezy:** obyčejné (regular), tučné (bold), kurzíva (italics), tučná kurzíva (bold italics)
- **podle duktu** („síly písma“): slabé (light), obyčejné (regular, book), polotučné (demi, bold), tučné (heavy), extratučné (black, extra bold)
- **podle sklonu:** stojaté (normal), skloněné (oblique)
- **podle šířky:** zúžené (condensed), normální, rozšířené (expanded)
- **kapitálky** (malá písmena tvar písmen velkých)

PÍSMO – PROKLAD

- mezera mezi řádky – *řádkový proklad*
- určuje se v závislosti na stupni a typu písma a šířce sazby
- ovlivňuje světlost / tmavost sazby
- velikost je obvykle 2 body pro písmo 9 – 12 bodů
- v textových editorech se nezadává proklad, ale řádkování (1,5 řádku pro písmo 9 – 12)

PÍSMO – PROSTRKÁVÁNÍ

- počítačová sazba umožňuje zmenšovat i zvětšovat mezery
- změně mezer mezi písmeny se říká prostrkávání
- patří do minulosti (do éry psacích strojů)
- někdy se užívá k zvýrazňování
- **kerning** – vyrovnávání mezer mezi písmeny (MN × AV)

PÍSMO – TYPY PÍSMÁ

- **bezpatková** (grotesková, sans-serif)
  - absence patek
  - tahy stejně silné, slabé stínování
  - málo zdobená
  - např. Arial, Tahoma
- **patková** (antikva, serifová)
  - tahy písmen zakončeny patkami
  - mají obvykle stínování
  - např. Times New Roman, Bookman
- **kaligrafická a dekorativní**
  - vychází z písem volně ručně psaných

PÍSMO – TYPY PÍSMÁ

- **proporcionální**

- písmena jsou různě široká $M \times I$
- číslice jsou stejně široké
- Arial, Times New Roman

- **neproporcionální**

- všechny znaky jsou stejně široké
- Courier

PÍSMO V DOKUMENTU

- Zásadou je **nekombinovat** v jednom dokumentu příliš mnoho písem – ačkoli jejich rozmanitost a počet k tomu svádí, nikdy **nepoužijeme více než dvě**.
- Pokud už kombinujeme více písem, hodí se antikva pro základní text a grotesk pro nadpisy.

PÍSMO – VELIKOST

- pro děti předškolního věku 20, 24 bodů
- dětské knihy 14, 16 bodů
- učebnice, knihy většího formátu, odborné práce
sázené na formát A4 11-12 bodů
- většina knih 10 bodů
- časopisy a rozsáhlá knižní díla 9 bodů
- noviny, knihy malého formátu 8 bodů
- slovníky, jízdní řády, telefonní seznamy,
poznámky, vysvětlivky 5, 6, 7 bodů

TOTO JE NADPIS.

- **Jistě, ale naprosto špatně!**
- Za nadpisem se nikdy nedělá tečka.
- Nadpis se vždy píše na samostatný řádek.
- Nikdy se nepodtrhává, používáme se jiné zvýraznění – jiné písmo, odlišná barva, maximálně ještě tučné písmo.
- „prostrkávání“ písmen raději vůbec nepoužíváme.
- Raději se vyhneme i **WordArtu** – jen málokdy nepůsobí poutově.

ODSTAVCE A ŘÁDKY

- Klávesa *ENTER* se používá zásadně pro vytvoření **nového odstavce**, řádek zalomí editor vždy sám.
- Na konci stránky nesmí zůstat osamocený řádek odstavce (sazeči mu říkají sirotek).
- úhledně a uspořádaně působí takzvané zarovnání **do bloku**, pozor musíme dát na tzv. „řeky“ – mezery mezi slovy, vzhled odstavce můžeme zlepšit dělením slov

ODSTAVCE A ŘÁDKY

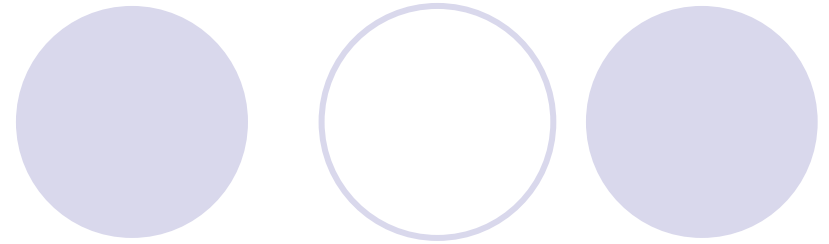
- Na konci řádku nesmí zůstat jednopísmenné předložky (s, z, v, k, u, o) ani spojka i, v žádném případě ani velké A – malé a se většinou toleruje.
- Tomu lze zabránit vložením „tvrdé“, **nezlomitelné mezery** – ta se ve Wordu vkládá kombinací kláves **Shift+Ctrl+Mezerník**

DĚLENÍ SLOV

- Slova dělíme podle pravopisných pravidel a podle estetických zásad.
- Dvouslabičná slova se mohou dělit pouze v případě, že druhá část má alespoň tři písmena (vý-tah, ses-tra).
- Vždy je rozhodující stavba slova.

DĚLENÍ SLOV

- **Dělit se nesmí:**
- tak, aby na konci řádky zůstalo pouze jedno písmeno (*o-pice*);
- tak, aby se do druhé řádky přenášela pouze dvě písmena (*fotbalis-ta*);
- slova, jejichž rozdělením by vznikly výrazy nežádoucího významu (*spisova-tele, tlu-močít*);
- zkratky.

KOMPOZICE STRÁNKY

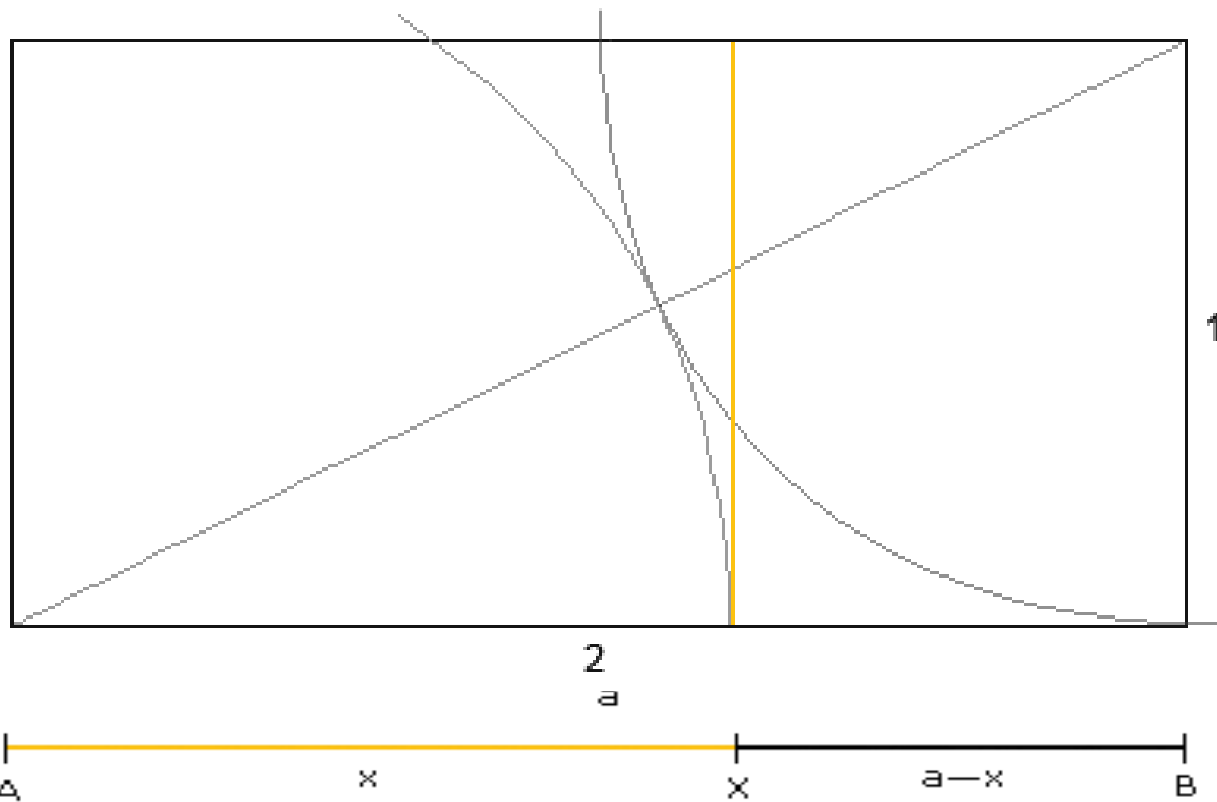
- Pokud zarovnáváme několik řádků pod sebou na střed, musí být spodní řádek nejkratší (platí hlavně pro víceřádkové nadpisy).
- Jestliže strana obsahuje jeden dominantní prvek, měl by být v tzv. optickém středu – kousek nad geometrickým středem stránky.

KOMPOZICE STRÁNKY

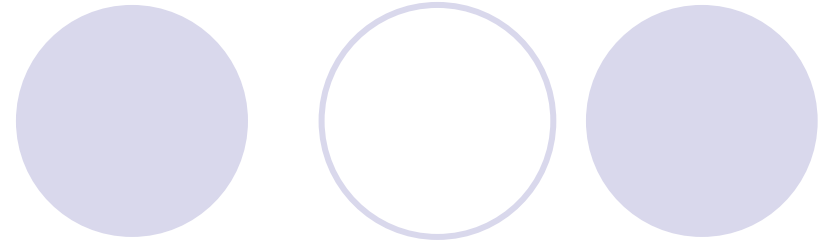
- Nejdůležitější nadpisy a obrázky by měly být na tzv. zlatém řezu.
- Pokud je v textu více obrázků, měly by jejich okraje být v lince.
- Pokud je na obrázku pohybující se předmět nebo někdo hledící člověk, měl by pohyb (pohled) směřovat dovnitř knihy).

ZLATÝ ŘEZ

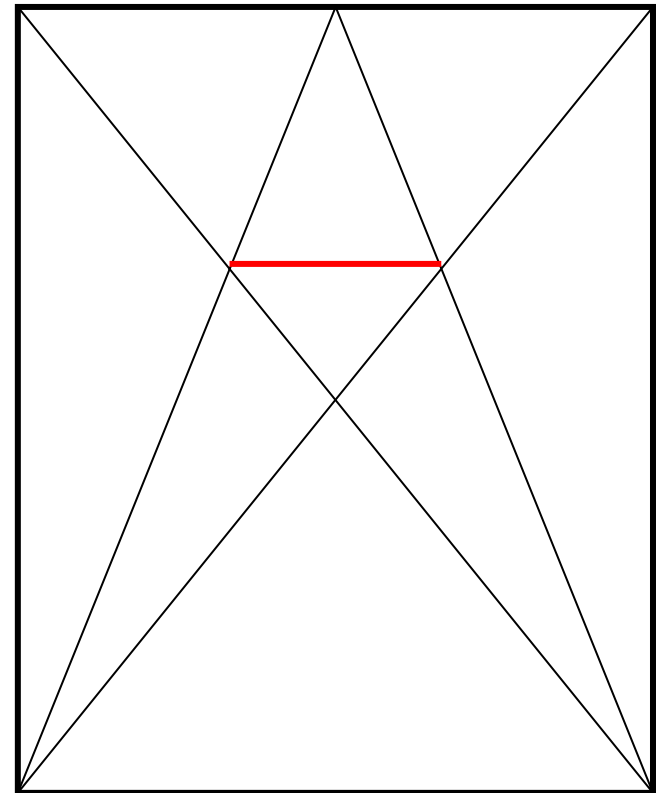

- Na jednotkové úsečce platí: $(1-x)/x = x$
 $x = 0,618$

OPTICKÝ STŘED

- Je takový bod v ploše, který není přitahován k žádnému z okrajů plochy.
- Jeho charakteristickými znaky jsou vyváženost, státnost a je na něj soustředěna největší pozornost.

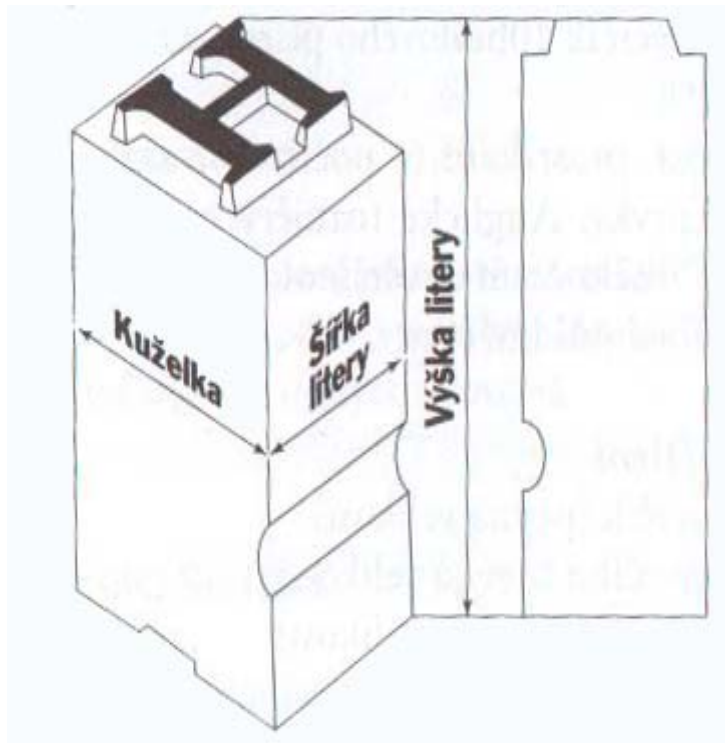
KOMPOZICE STRÁNKY

- **Popisky k obrázkům** se dávají do textových polí pod obrázky a píší se menším písmem než základní text.
- **Popisky k tabulkám** se sázejí nad tabulku a píší se stejným písmem jako základní.
- Dlouhé souvislé texty lidé nečtou. Text by měl být výrazně členěn nadpisy a odstavci, měl by mít jasnou strukturu.

MEZERY

- *čtverčik – rozměr čtverce, jehož šířka se rovná kuželce písma*

- kuželka = velikost písma +
+ řádkový proklad
- čtverčik 12bodového
písma je 12 bodů
- čtverčik 14bodového
písma je 14 bodů

MEZERY

Mezera:

- *čtverčík (em space)*
- *dvě třetiny*
- *půlčtverčík*
- *třetina*
- *čtvrtina (základní)*
- *osminka*

Vysvětlení:

- 1 čtverčík*
- 2/3 čtverčíku*
- 1/2 čtverčíku*
- 1/3 čtverčíku*
- 1/4 čtverčíku*
- 1/8 čtverčíku*

TYPOGRAFICKÉ JEDNOTKY

- existuje několik typografických měrných soustav, nás budou zajímat jen některé:
- anglosaská (monotypová) měrná soustava
  - 1" (inch, palec) = 72,27 points (= 2,54 cm)
  - 1 point = 0,351 mm
  - 1 pica [pajka] (stupeň písma) = 12 points =
= 4,217 mm

TYPOGRAFICKÉ JEDNOTKY

- Upravený systém pica (Adobe)
  - upraveno pro počítačové použití
  - 1" = 72 points
  - 1 point = 0,353 mm
  - 1 pica = 12 points = 4,233 mm
- Didotova měrná soustava
  - používá se v klasické sazbě ve většině zemí EU
  - 1 m = 2 660 bodů
  - 1 bod = 0,3759 mm
  - 12 bodů = 1 cicero = 4,513 mm
  - nepoužívá se v počítačové sazbě